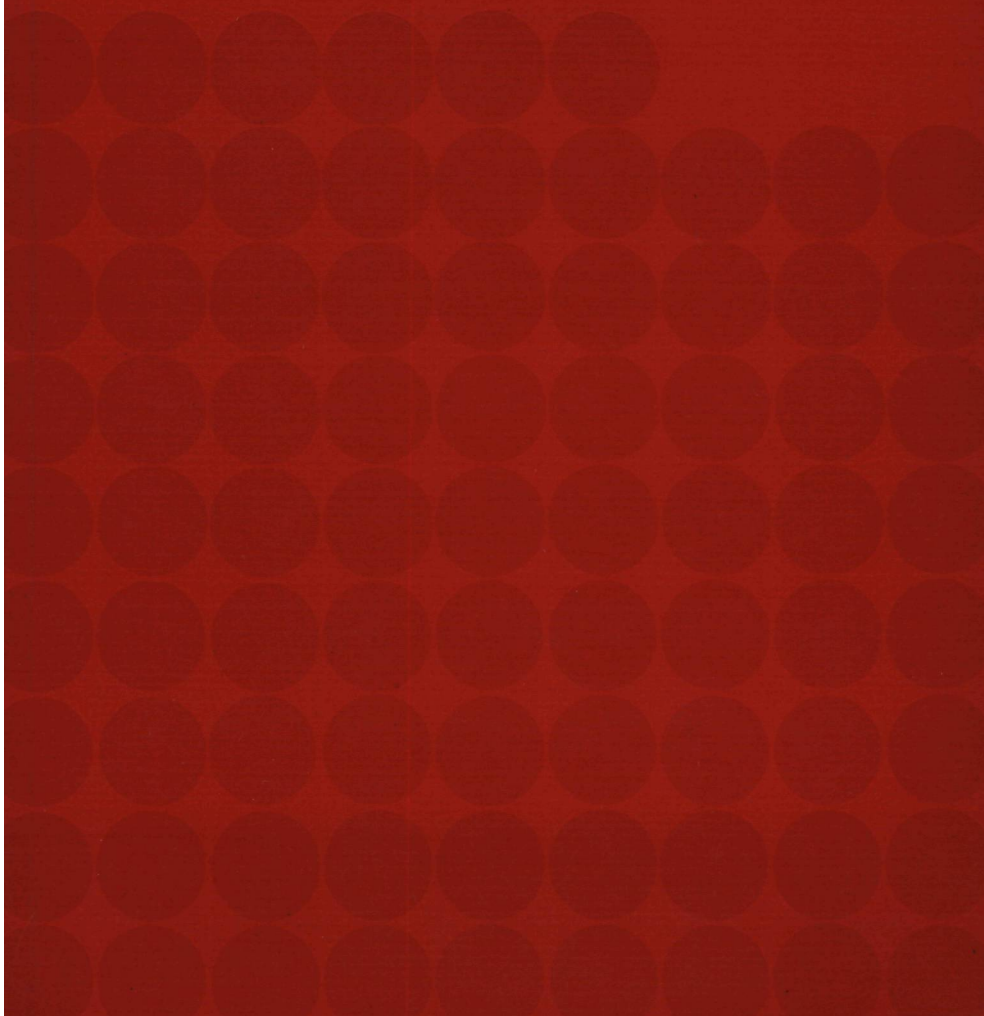
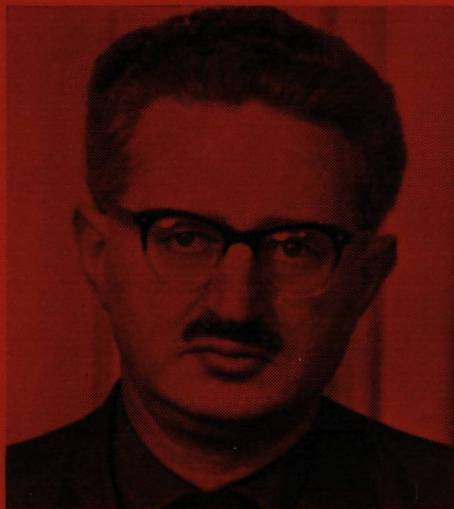

m mok achtergrond

De dichter Maurits Mok heeft zich aanvankelijk een naam verworven met episch getint dichtwerk. Maar geleidelijk is het lyrisch accent in zijn werk gaan overheersen. Dit is ook het geval in deze nieuwe bundel. De oorlogservaringen hebben Mok diep geschokt en hij heeft aan zijn bewustzijn van het leed en aan zijn eigen elementaire angst de vorm gegeven welke in een bespreking als "humanisme uit protest" werd omschreven. Dit besef heeft hem in eenzaamheid en zelfbezinning teruggedrongen. De bundel geeft daarvan op vaak aangrijpende wijze uitdrukking. De herinnering aan de doden, het leven met de gedachte aan de dood, is een van de voornaamste thema's van deze gedichten, die tot de belangrijkste van de dichter moeten worden gerekend.

ACHTERGROND

M. MOK

ACHTERGROND

NIJGH & VAN DITMAR
'S GRAVENHAGE-ROTTERDAM

GEDRUKT IN 1965 BIJ N.V. DRUKKERIJ TRIO, 'S GRAVENHAGE

ACHTERGROND

Nooit meer, sinds over hen
de nacht viel, ontwaakt in mij
de stilte zonder een achtergrond
van pijn. Ik ken geen wegen meer
waarop die echo mij niet achterhaalt
en in mij door blijft trillen tot ik haar
wegslaat of overschreeuw.

Soms wacht de zee als vroeger, ik begin
te tasten naar de grond van haar geluid
en dring mij langzaam dieper in het niets.
De laatste schaduw sterft. Onzichtbaar sneeuwen
maakt alles wit. Geur van afwezigheid
waait op mij aan. Hoe lang nog? vraagt mijn angst
vlak voor de oude pijn zich weer verroert.

AFWEZIGHEID

Ruimten omarmden het gelaat
van allen die mij dierbaar waren,
de witte golf van het heelal
hield hen omhoog
en midden in dat open licht
waren zij kleine ademplekken,
warme vogels in hun veren weggedoken,
kwetsbaarheden die van dag tot dag
moesten bestaan.

Nu ik het zie, nu ik het zeg
hoe zij er waren, nu ik mijzelf
overall tegen het lijf loop,
haper ik, struikel ik, word ik geworgd
door hun afwezigheid.

BRANDGATEN

Diep is het verleden. Ik voel hen niet meer
die jaren in mij hebben nagegloed
met stervend hart. Nu zijn zij uitgebrand
en ik ben vol brandgaten, leegten die
nooit meer te vullen zijn.

Overal om mij heen is hemel,
nergens een scheidsmuur. Leger en leger
wordt het herdenken. Ik roep niet meer,
roepen zou schreien worden en wat baten
tranen in deze droogte
die de eeuwen verduren zal.

DAAR IS HET GEBEURD

Daar is het gebeurd,
onder een hemel vol wolken en wind,
en ergens stortten mensen in gebeden
hun zielsverlangen uit.

Zo is het gegaan:
grashalmen wuifden met hun kleine pluim;
geuren van een ondoorgronde aarde
schiepen mensen om tot instrumenten
van een pijn die zingend worden moest.

En midden in dat lichtfeest,
pal in het hart van deze zingende planeet
stond daar de dood,
een kakement, een zwarte grijs,
een slikkende spelonk
die duizenden en duizenden
door zijn versteende keel liet glijden,
één noodkreet lang die altijd in dezelfde,
nooit meer verbroken stilte werd gesmoord.

ALLEEN

Pal voor het gat waarin de dag
verzonken is. Mijn moeder roept.
Ik zie haar kracht tussen de vlammen,
menselijkheid die zich wringt
en dan tot as vervalt.

Nimmer stoot een windvlaag
zijn vuist omhoog en slaat
die uitgebrande jammer
zon en sterren in de ogen. Nimmer fluistert
ergens ter wereld een boom, een enkel blad
dat sterven na. De zeeën houden
hun stem niet in. Ik sta alleen
te roepen, te staren, te zwijgen.

HAND

Verlorenen, zolang reeds ga ik om
in de ruimte vol verstikte kreten
die achter uw leven bleef staan,
ik heb uw ledematen en uw ogen
zo fel met mijn verlangen en verdriet
bestookt dat ik ternauwernood
meer kracht heb om u na te denken
en één tel aan het firmament
van mijn geheugen te doen opengaan,
een ster die met een mensenhand
beschermd kan worden, maar reeds heeft de nacht
het teken weggenomen en de hand blijft opgeheven
tegen een duisternis die louter leegte
en angst die nog diepere leegte is.

HOOFDEN

Hoofden, telkens voor de laatste maal
hervonden, omarmd en dan nergens meer
aanwezig, verlatenheid die haar velden
van mijn lichaam tot boven de sterren spant.

Hoofden van mensen, ik kruip weg
in hun verbaasde schrik, hun nooit voleindigde
ontsteltenis, ik tuimel met hen
tussen muren omlaag, de kloof in het heelal
rekt zich gierend uit, wij raken
los van elkander, van onszelf.

Kreunende blijf ik liggen
in het puin van hun dood.

DIEPZEE

Nachtvogels. Klauwsporen van herinnering
gaan in mij bloeden. Ik omarm
de avond op leven en dood.
Ik zink door de schoot van verdrongen
boomkruinen een diepzeewereld binnen,
getijde dat geen wimper meer beweegt.

Sterren liggen op de bodem
van het donker, doodgevalen druppels licht.
Mismaakte schaduwen, niet te herkennen
vormen van stervensnood,
zijn in de waterlagen vastgelopen
en staan voor eeuwig in de groene nacht.

KOUD ZWEET

Niemand heeft ervan gehoord.
De kinderen zijn naar school gegaan
arm in arm met de wind.
Het huis ontstelt. De tijd
houdt zijn adem in.

Ik val in een put
waar horen en zien
alleen als angst kunnen bestaan.

Mijn insekتهanden kruipen
over stenen waar koud zweet op staat,
het laatste levensteken van
een lang geleden midden in
zijn heerlijkheid verstikte mens.

IN HET GRAF

Hun gezichten liggen in het graf
van mijn geheugen, afgekoelde
ademloze hoofden, uitgebleekte lippen
en kaakgewrichten die
in hun onbuigzaamheid berusten.

Nooit komt de avond zonder dat een steen
wordt weggewenteld en ik met
hun angsten worstel. Vaak vergeet ik dat
zij doden zijn en roep en roer
ik in hun stilte rond
alsof er antwoord zijn kan waar al lang
geen woord meer over is, alleen
het lege ronde oog
van de voltrokken nacht.

HET TEKEN

Nachtwaarts, zeg het mij na,
wereld die in mij zwijgt,
Nachtwaarts, ik loop mijzelf
tegen de donkere vlakke.

Liggende ben ik opnieuw
levende onder de doden,
roepende onder voorgoed
tot zwijgen herborenen.

Ik voel het bloedverlies
waaraan de schepping lijdt
sedert zij uit het licht
zijn weggestoten.

Strelen moet ik wat vergaan is,
met een vinger in de as
van hun dood het teken schrijven
dat ik altijd zoeken blijf.

HOLTE

Ook daar waar ik nog iets schijn,
ben ik alleen nog maar
een holte om een niet te slaken,
niet te vermurwen kreet.

Ik sta met morgen- en avondrood
in een niet eindigend gericht:
daar waait de hemel en hier brandt
mijn lijf zijn leegte op.

De stilte haakt en woelt
in ieder woord dat mijn hoofd
bewonen wil. Steen brokkelt af
als ik er mijn handen aan leg.

En dan het slapen met de ogen
tegen de grond waarin zoveel
licht is begraven dat het mijn nachten
altijd bedreigen blijft.

IK BEN DE ENIGE

Ik ben de enige,
een levende martelpaal
die kronkelt en krimpt
boven de stukgewoelde
half dichtgewaaide grond,
een bultig lijkenveld
vol onverhoorde,
veraste kreten.

Een arm ben ik,
omhooggestoken in het niet,
een noodsein daar waar elke nood
tot stervens toe verzadigd werd.

Ik ben een door de leegte overeindgehouden
en altijd wankelende tong van vuur,
een beefgebaar dat bij zijn eigen
armzalig licht te lezen poogt
hoe diep de levenden vergaan.

IN DE NACHT

In de nacht, het bed is smal, de hemel wijd.
Er staat een brand van sterren tussen mij
en het heelal. De wind sleept met zijn voeten
over de grond. Op tien armlengten houdt
de zee haar grommende alleenspraak.

Ik schuif mijn dierenwarmte heen en weer
in het hol van mijn dekens, ik leg mijn ene
hand op mijn andere hand; zo voelen zij
elkaars aanwezigheid tot op het bot,
twee onderdelen van een lichaam dat
hunkert en huivert en de nacht nog één
morgen afsmeekt, een lichte baai waarvoor
ik stil kan staan en de doden
verheerlijken die ik verloren heb.

JIJ WAS ER OOK BIJ

Jij was er ook bij; een stoomzuil reed
hoog op de lucht voor je uit.
Onder je voeten werd de aarde
dagenlang platgehamerd tot
er aan het eindpunt enkel nog
een naakte huid was, een melaatse vlakke
onder het wezenloos oog van de hemel.

Jij was er ook bij. Het geluid verstijft
in mijn keel nu ik je volgen moet
naar het hoge bloedende woud
van vlammen. Voeten, dode schuifelvoeten
die verder gaan. Poorten gesloten.
De dag werpt zich te pletter op de muren
die ongebroken in de ruimte staan.

KERN VAN STILTE

Hier aan de grond noch ergens in de lege
slok darm van het heelal
is er een spoor, een schroeiplek van hun angst
achtergebleven. Ik loop met mijn denken
dat weerloos om een kern van stilte maalt
door het al lang niet meer gebeurende,
al lang niet meer herkenbare geweld,
een zee die is uiteengespat en liet
een barre vlakte na vol korsten zout
en kloven waarin eeuwen her
de tanden van de onderstromen beten.

Soms staan er op de drempel van de kim
vlammen die met een dunne arm
tegen de hemel leunen. Even later
heeft de voltrokken nacht hen weggevaagd.

LANGER DAN OOIT

Langer dan ooit is het geleden.
Geen weten overbrugt de afstand meer.
In vage flarden drijft de oude schrik
door mijn herinnering: hoe ik
met ledige, woedende handen,
met angst die mijn ogen verdroogde,
gestaan heb in de stormvlaag van die ramp.

Nu is het de eeuwige avond daarna,
ruimten die zich voortzetten in ruimten,
de dag een neergeschoten vogel
met veren waar nauwelijks bloed aan kleeft,
en nergens meer gefluister of een allerlaatst
rimpelen, geen naakte boomtak die
in een wanhopig gewoontegebaar
naar het langgestorven licht blijft reiken.

MENSEN DIE IK HEB GEKEND

Mensen die ik heb gekend,
wonderen tegen mijn ogen.
Ik stond ervoor, ik kon
hun leven niet binnengaan,
alleen maar denken hoe zich daar
die bloei geopend hield
en warmte in mij voelen om de kracht
van hun geschapenheid.

Een koude wind doorsneed hun keel.
Hun huid werd wit, hun oogopslag
een uitwaaiende vlam.

Waar zij geweest zijn houdt de tijd
eeuwig zijn adem in.

Ik zie het aan, mijn leven tegen
het raadsel van hun dood.
Ik sta ervoor, ik dring het nimmer binnen.

ONDERHUIDS

Niet vaak meer wordt dat leed
in mij geopend. Hun doodzijn zwijgt
zich in mij dood, maar altijd bloedt
het onderhuids in mij: hoe zij vergeefs
geroepen hebben, voor hun eigen stem
zijn weggekrompen tot hun lijf
wormachtig over de grond
gekronkeld heeft.

Hoe hoog, hoe hemelhoog
boven hun stervende wanhoop
zwegen de bomen, de wolken, de sterren.
Zeeën huilden ongenaakbaar
achter hun doodskreet. Geen vinger schoof
hun uitgebluste ogen dicht.

RAZZIA

Het was avond geworden. Het licht
was in de stenen weggekropen.
De huizen hielden hun ogen naar binnen.

Door de straten sleurde de wind
natte flarden lucht. De deuren
stonden te klappertanden. Op de hoeken
liepen golven duisternis te hoop
en rolden heen en weer en sloegen
hun koppen op elkaar.

Dan, plotseling, rende een ijzeren wolk
dwars door de einder. Remgegil,
Hagelgekletter van laarzen.
Kreten. Belgerinkel. Vuistenvol
bonkende wreedheid.

Er kantelden rotsen. Huis na huis
spuwde zijn licht, een bleke ademtocht,
het deurgat uit. Hoofden en schouders krompen
onder de aanwaaiende nacht
waarin een laatste, hemelhoge rots
aanstonds zou omslaan.

REDDING

Wanneer ik hen aanzie en de inwendige
gloed van hun leven mijn hart opjaagt,
heffen die anderen, die duizenden,
hun kleine lichamen boven de einder,
voel ik de wolk van hun zwijgen
aandrijven door de hemel
en sta te klappertanden in de zon.

Het gaat voorbij, mijn kinderen
doorboren met hun levensgrote ogen
het huiveren, ik zet mij tegen
de dood af voor de sprong tot in het licht
van dit geredde levensuur.

RIVIEREN

Ver van mij weg, ver buiten
de uitgeputte armen
van mijn herinnering
zijn de allerhelderste
ogen bezwelen.

Ik weet het enkel uit
een oud herhalen dat zich niet
meer af laat breken,
een woord dat met een klank van steen
door mijn geheugen rolt,
maar sedert jaren wekt het in mijn mond
geen smaak meer op,
alleen nog aan de grenzen van mijn slaap
flitsen van pijn, gloeiende zigzagstrepen
tegen de hemel, maar de nacht, de dag,
verbreden zich telkens tot ondiepe,
trage rivieren. Ik leef daarop
zonder naar oevers te zien, alleen
gedachtig aan de zee waarheen ik drijf.

SCHEMERING

Als de middag vermoeid is en er stuift
schemering aan op de wind
– loslopende mensen komen nog
boven de einder omhoog, maar verdwijnen
eer zij geheel zijn ontstaan –
legt zich het sterven van voorheen
zwaar op mijn leven; ik voel hoe het zwijgen
gestadig in mij doorgroeit, de onherstelbare
afwezigheid van warmte, lachen, vormen,
uit niets geschapen en een mensenleven lang
tot voortbestaan gedoemd.

Het dorp vergrijst. De zee bouwt muren
van golven voor de tijd. Nu komt
het grote slapen of de grote
stem die zich in zand en steen
verborgen heeft gehouden.

ZO IS HET GEWEEST

Zo is het toch geweest:
mijn vader stond daar blind
van angst onder het dak.
Eeuwen voor zijn geboorte,
eeuwen na zijn vermoording
wankelden, stampen, schreeuwden
in die seconden, hijgend
tussen het nu en het niets.

Van oerel tot eindatoom
schokte het leven en stierf.
Het laatst in de kramp van zijn handen,
zijn brandende vingertoppen
die stijf werden, plotseling wit,
afkoelend tot steen en dan
zelfs dat niet meer, ontruikt
aan iedere noembaarheid.

SCHEPSELEN DIE IK HEB GEZIEN

Schepselen die ik heb gezien
voordat zij buiten adem raakten,
voetgangers in het hemelhoge licht,
ontwaakten uit de dood, de lotgenoten
van al wat sterfelijk en eeuwig is –
ik smacht, ik hang met open zinnen
de schimmen aan van hun herinnering,
ik klem mij brandend aan de leegte
van hun volmaakt verlies
en voel mij in de nacht gedreven
door labyrinten waar om elke bocht
hun vluchtigheid zojuist is weggevaagd.

Ik weet het wel, er is geen diepste bron
van stilte die hun drinken biedt
en hen omademt met de sluier van
een onvergankelijk aanwezig-zijn.
Zij zijn in ster noch steen bewaard gebleven
en ook het stof dat in de wind
wordt heen en weer geworpen
herhaalt nog niet het vaagst gebaar
waaraan ik hen herkennen zou.

REIS

Levenden overal
De aarde wemelt.
Ik ijl van noord naar zuid,
van grijs naar blauw.

Wiekende naar houvast
tuimel ik door het licht.
Ogen en sterren schieten
blindelings voorbij.

Als ik beneden lig,
houd ik in mijn geschroeide
vingers de flarden aarde
die ik heb aangeklampt.

Vol kneuzingen, vol hemel,
voel ik de ruimte nog
trillen tot in haar grond.

Schepselen stromen toe
en spreken namen uit
die in het open blauw
omtrekken doen ontstaan.

NACHT IN DE BERGEN

Nachtvuur wordt uitgezaaid.
Er branden koren los.
Paarden`van duisternis
klimmen de bergen op
en blijven kopwiegend staan,
mistdruppels in hun manen.

In de lichaamsplooiën van de aarde,
in het warme moegezwete vlees
sterft een huivering. De grote koelte
effent alles tot een glanzend veld.

Nu komen de stilten tot stand,
de uren die tegen elkaar geleund
te zwijgen staan en langzaam over
hun grenzen vloeien tot zich enkel nog
één wijde zee van adem uitstrekt.

Misschien dat eens boven het oppervlak
zich een aanwezigheid verraadt
zonder stem of gestalte, een door
geen ziel of zin te achterhalen,
visioenen opjagend geheim.

ONDER HET DRAAGVLAK

Tussen bergen, verbrokkelde lijven,
had het dorp zijn wortels vastgeklemd.
De zon wandelde over de daken
en bleef op de velden staan,
zijn slagzwaard in de grond,
zijn blinde hoofd in de steenvlakte
boven de aarde.

Mannen en vrouwen maakten langzame
zwemgebaren, schoven centimeter
na centimeter over de bodem.
Vissen op het droge, hijgende
leefdingen uit een tijd die was verzonken
onder het draagvlak der geschiedenis.

NOORWEGEN

Er was een pad, daar hoorde men
de tijd tot zwijgen komen tegen rotsen
met open handvlak waar de wind op doodliep.
Daarna bleef er niets
dan luisteren, een lange vraag
die geen antwoord verwachtte.

Ik kwam er dagelijks terug
om weer te horen hoe het zwijgen
zich rekte en mijn leven
te voelen voortbestaan.

Iedere avond
nam ik één dag minder mee terug,
sliep ik een handbreed nader bij de drempel
waarachter vraag en antwoord
elkander hebben uitgewist.

TOURNUS

I

Daar was een oude stad, een stenen kelk
waarin het donker viel.

Eeuwen schoolden samen op de matte
lichtplekken onder de lampen.

Torens beslagen door mist
waren vermoedens in de hoge
ledige hemel. Sloppen
vol schemer van bewoondheid
zagen ons met hun oogholte aan.

Het werd later. De mantel
der duisternis viel dicht.

De stad had geen woorden meer,
te oud om het zwijgen der wereld
nog tegen te spreken.

TOURNUS

II

Alweer Tournus. De kleine stad
ligt op haar knieën in de nacht,
maar eeuwen staan rechtop bij elke hoek
die wij passeren en roeren ons aan
met ouderdom. Er is overal geur
van dode kloosters en verwaaide heiligheid.

De mensen die voorbijgaan,
de torens die zwijgen,
zij leven al zolang tezamen
dat zij elkander niet meer zien.

EYMOUTIERS

In Eymoutiers, onder het middenveld
van Frankrijks hemel, ligt een groot grijs plein
met een arduinen bank, een waterkraan,
bomen en stof, en aan de rand, kniehoog,
een muur waarachter men met treinen speelt.

Wij aten in die vorstelijke ruimte
een boterham met zachtjes puffende
locomotiefmuziek en allerlei gedachten
aan mensen of een hond die in de verte
onhoorbaar hun leven verplaatsten.

Ik bleef ten slotte stilstaan bij de kauwende
gezichten van mijn lieve vrouwspersonen
die midden in de lege middag
van Eymoutiers
vijf weken opgespaarde zon
genietend lieten op en neer gaan,
drie kleine plekken warmte
op een vergrijzend continent.

VREEMD DAGLICHT

Vreemd daglicht. 's Morgens heeft mijn hoofd
geen aanspraak aan de tijd.
Ik sta verloren in dit zuidelijk
blauwwaterbassin. De bergen
spitsen zich toe en wijzen
voorbij de boomgrens van mijn denken.
Misschien lopen er wezens eeuwenhoog
boven mijn ogen. 's Avonds speelt de maan
voor minnares. Er is hier te veel
fluwelen hoofsheid. Ik snak naar de klauwen
van de zuidwester in mijn aangezicht.

NA DE REIS

Aan de warme onderkant
van Europa heb ik gestaan,
zon gedronken en dorst geleden
naar een van zout doorbeten lucht.

Westenwind van Nederland,
groot waterdier dat uit de zeekim stuift
en zich de flanken aan de hemel schuurt,
ik woon erin als Jona in de vis.

HEMELS

Stiller dan de hemel is er niets.
Hemelser is er niets dan de stilte.
Ik ben een luisterend orgaan,
lichtjaren boven elke hoorbaarheid,
een wolkje aan het voorhoofd van de nacht
die achter de gesternten staat gespannen.
Geen korrel stof kruist ooit mijn luisterveld,
geen speldeknop gaat blinken aan het zwart
van de gewelven waartegen ik hang.
Louter onhoorbaar- en onzichtbaarheid
houden mijn hunkerend leven omvat.

Er is niets dodelijker dan de stilte.
Er is niets stiller dan de dood.

TEKENSCHRIFT

Dagelijks wonderen. Mijn vader komt
iedere avond uit de wereldruimte
het warme huis in, schraapt zijn stem
en laat zijn zorgen los. Mijn moeder dekt
ze met een handvol woorden toe. Daarna begint
het menselijke in mij te bewegen,
worden gezichten sterren, reiken armen
van boven naar beneden door het koele
blauw van de nacht, krijgt ieder woord
een resonans die mij doet huiveren
en later, als ik inslaap, aan de einder
van mijn gedachten flitsen doet ontstaan,
het tekenschrift van een verborgen hand.

HET DORP VECHT

Het is daar. Ik blaas het stof
van de verteerde jaren weg, er komt
glans bloot, daken waarover het waait,
straten die hun armen in elkaar schuiven
omdat overal in de wereld
zand opstuift en hen verstikken wil.

Ook weer het trillen van deuren en ramen.
Het dorp vecht om zijn leven, zuidzuidwest
springt de wind het in de flank.
Honden kruipen jankend
tegen de muren. Wolken betrekken
de wacht aan de rand van het licht,
bouwen bergen en torens, bouwen een nacht
binnen de dag, verdonkeren de zee
tot op haar tanden na.

GEWOON

Telkens staat het in mij op:
een man die uit de avond komt,
een moeder die met handgebaren
het huis bezielt,
twee kinderen die veel meer weten
dan hun verstand verdraagt.

Zij delen het maal, zij delen
elkanders leven en drijven dan
elk in de wolk van zijn eigen gedachten
de grens van hun bewustzijn tegemoet,
zo verbijsterend gewoon, zo diep
geborgen in het nimmer te omarmen
levensgeheel dat ik voortdurend
achter hun beeld moet jagen om het nog
een oogwenk in het vluchtende verleden
te kunnen volgen.

EERTIJD

Achter mij drupte geluid
de avondstilte binnen, mompeltaal
van de gebluste zee. Boven mij openden
sterren hun ogen. Door de straten ging
een blauwe ademtocht. Ik liep te beven
van inwendige verlatenheid.

Voorbij een hoek zag ik opeens
de duinen, in het zand geknielde
bultige dieren. De wereld was
teruggewenteld in een vroege angst.
Bij elke schrede kwam ik dieper in
de onverlosbaarheid te staan,
de ene, eindeloze scheppingsdag.

En later, met de huisdeur tussen mij
en het heelal, lei ik mijn handen
tegen de muren en streelde hun lichaam
tot het de warmte aannam van mijn bloed.

HERFST IN HET DORP

Ik denk elke dag aan dat dorp,
hoe het in zijn open hand
huizen omhooghield en mensen bewaarde
in groeven vol stilstaand licht.

Als het jaar langzaam kantelde,
hing de aarde half in de blauwe mist
van de hemel, werden mensenarmen
tekens in de ruimte, benam
het denken zich het leven en verijlde
tot de kringloop van een ster.

Geuren riepen een heldere zee op,
water in zijn eigen blauw verdronken,
een strand, een bleke lip die de stilte
voorgoed bezegeld hield.

Er was nog zonlicht over als de maan
haar vinger opstak. Met verdampend goud
vulden de mensen hun longen en bleven
lang in hun warmte staan ofschoon de winter
de deuren van de avond openhield.

HET WATER

Nooit raakte het water zijn diepe
duisternis kwijt. Ook als de middagzon
haar oog erin liet branden, liet die zwarte
grond zich vermoeden, verwilderde en streeelde
mij beurtelings, dreef mij ten slotte
buiten mijzelven, ergens waar geen mens
zich tegen de stilte verstaanbaar kon maken.

Onder de lamp aangeschoven,
tussen de hoofden die vanzelf
leefden en stierven, dacht ik dat eens
mijn angst zich in hun kalmte zou verliezen.
Maar nu, na veertig jaar, zit ik alleen
onder een lamp en hoor het water
donker opkomen in mijn gehoor.

GOLVEN

De kamer trilt, er lopen golven
tussen de hoofden, alle ogen
kaatsen elkander leven toe.
De nacht bestaat niet meer,
alleen het opene dat zich om ons
in trillingen heeft saamgetrokken
en naar de warmte zoekt van onze stem.

Straks staat mijn moeder op en houdt
haar handen bij de bron der lamp,
mijn vader drinkt en geeft het wijnglas rond.
Brood, zout, blinkende kinderen der aarde,
strijken mijn zinnen aan, verrukken mij
tot innerlijk gestamel, een gedicht
dat uit de golven opstaat en erin
ten onder gaat.

NACHT DER BEWARING

Mijn moeders handen werden wit
onder de lamp. Mijn vader sprak
het woord dat de hemel ontsloot.
Ik deed mijn ogen dicht opdat
het wonder mij niet blind zou slaan.

In één seconde schoot het licht
van dertig eeuwen
achter mijn oogleden voorbij.

Dan keek ik naar het tafelblad waarboven
een stem de vreugde der verlossing
langzaam deed rijpen. Alle gezichten
raakten bezield door een inwendig heil.

De aarde hing aan vleugels. Deinend werd
ik meegenomen. Tussen sterren
zag ik een hand en hoorde ik
iemand die sprak met de stem van mijn vader.

NACHTBLAUW

Diep het nachtblauw. Stuifsnieuw
van maanlicht op stenen. En de trillende
pauwestaart van de wind.

Zeeorgelspel nevelt zich weg tot stilte,
een zandlaag op de huid
der wereld. De duinen houden
hun voeten diep in donker grondvocht.
Het dorp een wolk van slaap.

Al wat zich mens gewaand heeft, tot een kiemend
beendergestel ineengekrompen
binnen het ademend omhulsel
van de wereldschoot.

MIDDEN IN DE WERELD

Het was midden in de wereld.
Er gebeurde niets.
Mijn moeder zette elke morgen
de tijd gelijk. Met twee, drie handgebaren
schiep zij de chaos om tot regelmaat.

De nanacht stierf, de hemel kreeg
een aangezicht. De wind begon
de straten droog te blazen.

Achter mijn vader die zijn omloop had hernomen
bleef weer de deur een dag lang dicht. Ik draalde nog
boven het tafelblad, een ronde zee
die op een voetstuk in de ruimte stond.

Op weg naar school ontmoette ik
de koude. Alle straten stonden open
en joegen elkander zand in de strot.

Vandaag lag midden in de wereld.
De tijd was nauwelijks verzet.

MANNEN BIJ AVONDLICHT

Mannen bij avondlicht, gestalten met
schouders naar voren in de openheid.
Schaduw omvloeit hun lange slingerarmen.
Onhoorbaar raken zij de hemel aan.

Overal in het zichtbare
straten met diepe fluistermonden,
zandbulten overgewaaid van de maan,
zeeadem die stilstaat op de wind.

En niemand ziet die mannen nachtwoards gaan.
Straks zijn de bomen zwart, de sterren wit.
Tussen de takken zal de stilte
verstenen en geen rimpeling verraadt
waarheen die mannen zijn verdwenen.

JERUZALEM

Lichtvogel van mijn stem, duik in de grond
der stilte, veeg uw wieken aan de mist
van hoop en hartstocht die niet uitgetrild
zal raken eer de aarde zich tot steen
heeft doodgeschuurd.

Daal in het keelgat van de eeuwen,
dwars door verpulverd bloed
en kindertranen in wier diamant
geen zon ooit heeft gefonkeld.

Ik keer terug, ik leg mijn lichaam aan
de bron der openbaring, spiegelylak
gerimpeld door de adem des begins.

Mijn haren fluisteren met de wind
die daar omhooggaat, ik beweeg mijn hart
op een onhoorbaar schrijden dat het licht
gelijk een wolk bezeilt.

Een vader neemt mij bij de hand, het zweet
van onze hunkering vermengt zich met
woestijnzand. Duizend voeten planten
hun angstig kloppen in de aderen
der aarde voort.

Wij trekken langs de grenzen van de tijd,
biddend en vechtend om een grond die smacht
naar ons gebeente. Sterren en waterstromen
verhelderen het donker en verlengen
de lijnen van ons sterfelijk bestaan.

Achter profetenwoorden die de kim
met vuur bewaaieren, rekt zich het visioen
der stad waarin de adem van het licht
tot stilstand komt.

Hemel en aarde houden borst aan borst
elkaar in evenwicht; de vaart der straten
wordt opgevangen in een huivering
die om de tempelberg de maat
der eeuwen gaat.

Ik ben alleen. Mijn leven leunt
met open ogen aan het licht.
De klanken van het aanvangswoord
ontwaken in mijn mond.

IN MEMORIAM GERRIT ACHTERBERG

I

Landmeter der oneindigheid,
niet langer zet gij lijnen uit
van kim tot kim en wandelt over
trillende koorden door het licht;
niet langer vraagt uw stemgeluid
aan alle hemelen naar de gestalte
die nimmer van uw radarscherf verdween.

Uw ziel waaraan het kosmisch kengetal
zo fel werd toegefluisterd dat zij het
een leven lang herhalen moest,
is in een ijle uitgeworpen
die haar geen adem overliet.

De sleutelwoorden van de wetenschap
vervallen weer tot de metalen koelte
van hun geboortestaaf nu gij ze niet
meer opjaagt in de hartstocht van uw vers
tot iedere formule als een kern
van vuur rondom de aarde snellen blijft.

Het cyclotron van uw gedicht staat stil.
Mutaties, sinds de eeuwigheid op til
en schier aan onze zintuigen ontsloten,
zijn met uw wezen in het niet gestoten.

IN MEMORIAM GERRIT ACHTERBERG

II

Woorden die op ontwaken stonden
zijn met u ingesneeuwd en blijven
in eeuwigheid bij u op wacht.

Hun stilte zal voortaan verkonden
wat gij niet langer neer kunt schrijven,
te dicht omwikkeld door de nacht:

de dichter valt, het vers loopt ronde
na ronde, nimmer te verdrijven
uit het domein der wilde jacht.

BEGRAFENIS VAN GERRIT ACHTERBERG

Uit alle windhoeken bijeengestroomd
naar een kerkhof onder een mantel
van regenwolken, honderden zwijgers
achter een dichter, uitgeworpen
buiten de spanning van zijn stem.

Levenden waadden door dennegeur
tegen de wind en waren dan getuige
hoe daar dat hart met zijn tot staan gebrachte
geheimen onder de drempel der aarde
werd neergelaten.

Daarna gingen zij in hun verarming
de weg terug en schiepen ruimte
voor de van verre naderende nacht
die aanstonds in de dennen wonen zou.

HET WORSTELLEN

Het worstelen in mij,
het steen dat stem wil worden,
het dode dat gewaden aan wil doen
van vuur en schemer.

Ik loop de lange dag
door een zee zonder naam,
zonder golven, zonder kimmén,
niets dan een melkwit spánsel
dat met zijn zwijgen aan mijn zinnen rukt.

Ik voel hoe het eenzame zwelt
en mij te buiten wil gaan,
een schreeuw van niets naar niets,
een brug die geen oever vindt.

Door mijn verbeten lippen heen
scheurt het zich los
in een roepen dat krimpt
tot een snik, tot een zucht,
tot een stilstaan in ruimten
waar nooit een scheppende
wind heeft bewogen.

HET WITTE

Dat witte daar overal om mij heen,
verwilderd wit dat in mijn ogen dringt,
onduidbaar en onduldbaar; ik alleen
tegen die wildernis die mij bespringt.

Mijn voetstap in de dagen zoekt een grond;
overal dreiging van verborgen kuilen.
En dan de nacht, de openstaande wond
waarboven de sterren onhoorbaar huilen.

Liefsten, warme mensen die nabij
mijn leven zijt, ik grijp mij aan u vast
zoals gij in het glanzen van uw huid
het witte niets trotseert, de zee die wast
en zich al dichters aan mijn lippen sluit.
Liefsten, blijf om mij heen in dit getij.

HERINNERING

Zout bijt in onze ogen.
Op een golf wind
ijlt ons de hemel tegemoet.
Wij blijven stilstaan, onze harten
huiveren van spanning.
Wij zijn zo jong, zo oud
als het heelal, kinderen en nochtans
gegrepen door de tanden van een kracht
die de eeuwen verslindt.

Dit schrijf ik vijfendertig jaar nadat
mijn jeugd verwaaid is. En uw jeugd,
mijn vroege metgezel, verstoof tot as.
Elke herinnering aan zout en wind
mengt zich met bloed, het uwe dat
nimmer tot rust zal komen in mijn stem
en dat mijn schreden zwaar maakt, een vergeefs
nalopen van de blinkende gezichten
waarin gij jaren voor uw ondergang
de dood zijt tegemoet gerend.

STILSTAAN

Stilstaan en vergeten dat het werelduur
nog gaande is, alleen de tekens lezen
van hemel en wind, of met de grond
in zwijgen zijn vereeuwigd.

De zee stroomt al donkerder in mijn oren
en voert mij langs de uitvalswegen
van het heelal: geheim rijst uit geheim,
zonnen zonder gloed, monden vol stilte.

Ik zie en luister nauwelijks, ik ken
mijn stem niet meer, de grenzen van de nacht
hebben hun samenhang verloren.
Mijn voeten rusten op de watergrond.

STERFELIJK HEELAL

In een vreemd dorp, onder de bomen van
een onbekende nacht zit ik alleen
en hoor de zee aanwaaien door het lover.
De wolken schuiven hoofd aan hoofd
tot aan het venster. Ik leg mijn hand
tegen de vochtige huid van het donker.

Alles is in mij en uit mij, ik ben
de nachtwind en de grote long
waarin hij omgaat. Ik kan alleen
een sterfelijk heelal omarmen
en schuilgaan in mijn eigen slaap.

OP DE LEI

Op de lei van de open dag
schrijf ik met trage hand
onzichtbare woorden: stilte,
vogel, maanwitheid.

Watervallen zonder stem
sproeien vonken in mijn ogen.
Vol met sterren blijf ik staan
tot het geen dag meer zijn zal.

Daar is de zee, een donkerblauw
wachten. Er staat
geen wind dan enkel in
mijn tastende gedachten.

RONDEDANS

Er is rood, de uitgeblazen adem
van een levensdag. Het water komt weer op
en doet de ruimte branden. Evenwicht
kantelt zich om naar ander evenwicht.
Een rondedans waar de getuige
zich eenmaal aan vergrijpt en hij valt in,
aantollend achter zijn eigen armen
en benen, een verdwaasde slingeraap
die, vastgekronkeld in zijn ledematen,
meecirkelt, stijgt en tuimelt met het vlamme-
n-
d-
e
wiel van de chaos.

NIEMAND

Niemand. Niemand en nergens.
Ik heb het al vroeg geweten.
De wolken stonden met hoofden vol sneeuw
tegen het dak van de tijd.
Daarboven begon het zwijgen,
het in geen ademtocht te vangen raadsel
dat met zijn verzegelde blik
midden in mijn denken drong.
Er brak een golf van vragen in mij los
die zich op dat masker te pletter rende.
Ik zag hoe de bomen de wind
met armen vol verzamelden,
de avond waar het lichaam van de dag
langzaam in uitvloeide,
mensen met halfvergaan gezicht
die even bovenkwamen en verdwenen
eer ik hen had herkend.

Er bleef alleen de straat, het waaien en
de stilte die het licht bemantelde.
Daarna bewoog ik mij ternauwernood.
Het nergens was niet langer te ontgaan.
Nog in mijn slaap werd ik erdoor bewoond
en hoorde soms zijn angstaanjagend zwijgen.

NIETSEGGEND

Ik zeg zo vaak: daar staat een boom,
daar groeit een lichaam uit de grond
en haakt zich vast tegen de lucht
en schudt de stilte met zijn bladeren
en rekt zijn armen boven hun kracht.

Ik denk zo vaak: hoe kan ik nog
zien, horen, stilstaan, de geladen leegte
eten en drinken zonder te sterven?

Vandaag weer een dag die alleen
voor mij, vergeten sterveling,
bestaat en tot avond verdampt.

Tussen het dorp en de zee,
met nauwelijks meer grond onder mijn leven,
zie ik de sterren ontstaan en hoor
hoe de golven onder de wind
nietszeggend spreken.

NUCLEAIR

Voor de nacht.
Voor het laatste ontwaken
tegen de dood in.

Het onbewogen gezicht van de hemel
glijdt langzaam uit het licht weg.
Er stijgt koude op,
verlatenheid die geen gestalte duldt
en enkel met het grommen van de zee
geladen is.

De aarde krimpt en schommelt aan de pezen
der zwaartekracht.
Haar huid wordt zwart van angst,
haar vuurkern wacht verstijfd op het moment
dat zij van bovenaf besprongen wordt
en losgerukt en weggeslingerd
tegen het netvlies van het universum
en daar in pulversporen hangen blijft
boven het niets van vergaan
en nimmermeer ontwaken.

GEVECHT MET DE STILTE

Soms hoorde ik haar in de nacht
de stilte te lijf gaan met voeten en vuisten.
Er vielen stenen door het donker.
Het trillen van de vloer verplaatste zich
en rende in de muren op en neer.

En midden in het wankelende huis
stond haar gillen te branden, ranselde zij
al feller met haar leden op een wereld
die nergens meer klinken wou.

Totdat zij eindelijk het dood gewicht
van haar bestaan te pletter wierp.
Een rotsblok tuimelde dwars door de nacht.

Ik luisterde nog lang, mijn handen dichtgeknepen,
of zij terugkwam, maar de afgrond liet
haar niet meer los en ik vergat
dat ik haar morgen weer met dode stappen
de kringloop van haar angst zou horen gaan.

UIT DE WERKPLAATS

Nadat ik ben gaan zitten heb ik met
mijn zakmes in mijn pijp gekrabd en toen
een versgepulde opgestoken.

Alles om onder de bescherming van
een geurig wolkenspel de geest te lokken,
de onbekende van het eeuwig ogenblik.
En zie, daar vaart hij aan en zet mij midden in
de dampen van het onontraadselbare,
mij middelbare knaap die met een pen
de chaos omroert, kleine alchimist
die nauwelijks in goud gelooft en toch
blijft roeren en al roerende zijn ziel
in verzen uithoest. Daarna komt dan steeds
de langzame ontneveling, de schoongewassen,
ja nimmer nog besmette atmosfeer,
de donkerblauwe oogkas van het zwijgen
dat onverzet en onverzettelijk
mij tot de orde van mijn uitgeputheid roept.

VERBETEN PIJN

Mijn vader zegt dat er geen hemel is,
alleen de aarde die haar huis
tot aan de sterren bouwt
en hemel wordt wanneer het hart
beklemd raakt en zijn slag niet meer
kan onderscheiden van het ritme dat
de muren van de wereld beven doet.

Ik zie het leven in zijn ogen staan,
vanuit zijn voorhoofd stijgt het naar zijn haar
dat licht gedronken heeft en altijd meer
glans in zijn schoven verzamelt.

En langzaam krimp ik weg
onder dat gloeiend wonder:
een mens die in zijn kracht woont en zichzelf
te boven gaat. Duizend raadsels
verzegelen mijn lippen. Nimmer zal
ik hen meer openen zolang ik tanden heb
om er de pijn mee te verbijten.

DE HOF DES LEVENS

Dit is de hof des levens,
hier groeit de boom tot in de hemel,
tot aan de ijstoppen der stilte.

Maar honderd atmosferen lager
waar ogen met de glans van vruchten
iedere morgen de aarde beërven,
spreidt hij zijn bladeren, houdt hij
beschermende handen boven mijn hoofd
en fluistert alles wat ik nimmer
geloofd heb zo verrukkend in mijn oren
dat ik verraad pleeg en mij leven laat
tot mij geen adem overblijft.

VERGEEFS GEBAAR

Hier is het dorp, hier is het steen en zand
van deze dag in zijn gelatenheid.
En mijn onrustig luisterend verstand,
gerekt tot aan de grenzen van de tijd.

Daar is het onhoorbare. Ik heb niets meer
om het te naderen dan een gebaar
van roeien op het droge, en het wachten
zonder een tegenbeeld.

Hier is het dorp, zijn dobbelstenen
uitgestrooid in een holte van de dag.
Straks komen de vogels en scheuren het blauw
van de tijd. Dan valt de nacht.

Daar is het onhoorbare. Ik ga gespannen
onder de hemel. Ik luister maar
en zeg mijn angst na, de niet uit te bannen
pijn van mijn vergeefs gebaar.

VERLOSSING

Straatstilte, steen na steen en huis na huis.
Gewoon maar met mijn ogen aan het raam.
Zeewind uit wandelen. Zandgeruis
geeft de verlatenheid een naam
die niet te vatten is. Ik druk nog meer
leven tegen de ruit. De hemel bloeit.
Vogels ontwaken. Op en neer
beweegt het licht dat aan hun vleugels groeit.

Nu wordt het beter, nu kan ik ook
de tijd aan en de zon, nu stroom ik uit,
een losgedrevene, een sliertje rook
boven de dode wikkel van mijn huid.

BEDTIJD

Naar bed, zegt de moeder. Zij schuift
het donker toe. In haar kinderen
nevelt de slaap zich los. Het bed
omarmt hun woeligheid; zij liggen
tegen een warme onderwereld aan.

Enkele millimeters glas
dragen de druk van de nacht.
Een zwijgend heelal
staat in zijn sterren te huiveren.

De kinderen hebben zacht aards waaien over,
langzame luchtstromen over hun huid
en door de trildraden van hun wimpers.

En op hun mond wankelt een kreungeluid,
een vogeltje van droom met dichte wicken.

Ergens ver achter de ramen
lopen paarden nu hun laatste ronde
door lang gras en worden ingewolkt.

DENK AAN HET DORP

Denk aan het dorp daar midden in de wolken.
Geluid stroomde de hemel op en neer.
Straten vergingen in de avondmist.
Wij liepen rechtstreeks op de stilte aan.

Ik zag hoe fel je het geluk verbeet,
zodat het bloed je op de lippen kwam.
Ik proefde het, een smaak van licht en dood
die mij deed wankelen.

Hoger de huizen en de roep der zee.
De dag gleed van ons af, het donker talmde.
Wij stonden tot de knieën in het goud,
het voorhoofd aan de hemelschaal geleund.

Wie dan een woord kon vinden was een god.
Wij vonden niets, wij waren ledig voor
de openheid der wereld. Boven zee
kromp het gerucht tot onverstaanbaarheid.

EEN HARTKLOP LANG

Vader en moeder in de kracht
van hun bestaan, een hartklop lang.
Twee voorhoofden waarop het licht
zijn hand gelegd heeft, tweemaal twee
ogen die elkanders heil
glimlachend raden en een brug
van innigheid tussen de oevers
van hun bekommerd leven slaan.

Twee mensen in de steile kracht
van hun geluk, een hartklop lang,
en ik een kind dat achter zich
de dag voelt uitwaaien tot avondrust.

EEN KIND

Wolken staan stil, maar in de straat
sleept zich het waaien nog voort.
Ik ben een kind en drink totdat de dag
is leeggelopen en er nergens meer
gestalten uit de schemer bovenkomen.

In huis geen stem, kamer na kamer ademt
duisternis in en houdt zijn muren
tegen het zwijgende omhoog.
Fluisteren binnen mij, geluid dat zich
opent en sluit. Nog weet ik hoe
de wolken waren, bergen waarop
een glinsteren begon juist toen de nacht
zijn vinger op mijn lippen had gelegd.

EEN MENS

Een mens, een hoogbenig wezen,
een lichtflits tussen schemerende kimmten.
Er is geen hoorbaarheid om hem,
geen handdruk uit de hemelen
die hem het hart verwarmen kan.
Hij ijlt alleen op zijn rechtstandigheid
door het verlaten windgat van de stilte.
Hij rekt zich en schalmeit, hij bukt en schreit,
hij lacht en valt en houdt zijn leven vast
tot hij geen armen over heeft, alleen
een masker van verbaasde pijn
dat langzaam onbeschreven raakt.

VERWONDERD LEVEN

De open dag. Ik sta te beven
tussen de wonderen van de planeet.
Luchtstromen doen mij aan en trekken
mijn ogen naar de rand der atmosfeer.
Ik snel de aarde om, mijn handen strelen
het ronde lichaam van de zichtbaarheid
en al wat wortels heeft rekt zich omhoog
tot in mijn zenuwen en maakt mij tot
een zingende, een kleine bundel klank
in het volstrekke zwijgen. Wolk na wolk
schuift langs mijn hoofd. Telkens een hartslag lang
valt er een venster open naar een nooit
door wind bestreken horizon.
Maar ik vervul de dag. Het morgenlicht
brandt nog in mij wanneer de avond reeds
zijn rood ontvouwt dat in de sterrengordel
blijft haken en verbleekt. Ik voel opnieuw
hoe ik te beven sta en leg mijn hoofd
zo laag dat er geen afstand overblijft
tussen de koele huid van de planeet
en het verwonderd leven in mijn ogen.

VLUCHTEND GELUID

Vlucht er een hert door de straat?
Een windvlaag van klanken
gaat door de nacht.
Absalom schudt in een boomkruin zijn hoofd.

Met ingehouden adem
tast ik het donker af
en raak aan oude wonderen:
het samenspel van straat en hemel,
de menselijke geur
die opstijgt uit de grond
en altijd ergens een verwaaid
herinneren, het spoor
van een volmaakt gelaat.

VOOR HET RAAMGAT

Voor het raamgat, voor het zwart heelal
houd ik mijn hoofd op en word aangeraakt
door de volkomenheid van wat zich daar
in de handpalm van de nacht heeft uitgezaaid
en met zijn stilte in mijn leven dringt,
het uitholt tot ik niets meer ben
dan het omhulsel van een kleine stem.

Indien ik zing, dan zonder dat ik ooit
ben toegezongen door de harmonie der sferen;
indien ik zing, dan nimmer zonder dat
ik elke klank verwaaien hoor
en uitgezongen, ademloos mijn hoofd
met beide handen stut opdat mij niet
de duizelende ledigheid
met huid en haar verslindt.

WAT ER IS

Wat er is – de zee die in raadselen spreekt,
de oogkas van de hemel,
het hier en nergens anders.

Had ik handen genoeg, ik bedekte
de openheid, ik spreidde al mijn warmte
over de naakte stilte uit
en wachtte of er eindelijk
geen hartklop trillen ging
zo diep dat al het sterfelijke zich
daar aan kon toevertrouwen.

De dag houdt stand, de zee verraadt
zich niet, het zand wacht op de wind
die het zolang voor zich uit zal jagen
tot het de sporen van de tijd bedekt.

VOOR DE MORGEN

Voordat de morgen mij omvat
– het waait nog niet, er tikt geen tijd
binnen mijn oren – lig ik stil
tegen de wereld, een creatuur
aangespoeld door de onderstroom der nacht.

Het land is wijd en zonder klank.
Ik raad zijn wijde aan mijn eigen hoofd
waarin de golf van het bewustzijn zwelt
en mij te buiten treedt.

Ik voel geen pijn, al wat er ooit
geleefd is, wordt een glimlach in mijn ogen,
een spiegeling die zin noch wezen kent,
een uit zichzelf omhooggestegen licht
dat met mij zal vergaan.

ZO IS HET GEBLEVEN

Zo zie ik het voor mij, zo bijt het
telkens tot in het bloed van mijn gedachten:
een straat, een versteende long,
huizen die nimmer scheuren,
bomen die niet wankelen,
alles in kalk en hout verankerd.

Aarde en lucht tegenover elkaar,
een afstand die niet krimpen kan
en waar geen arm door reiken kan
en waar geen stem de leegte van
kan laden met haar angst.

En toch heeft daar een dood gewoed
die nooit verzoend zal worden,
en toch is daar de mens tot op
zijn laatste schamelheid ontbloot:
een beenderbouwsel om een bevend hart,
handen gekromd om hun eigen wanhoop,
en overal een dag die zijn hooghartige
schoonheid ten toon hield,
wegen die uit het gezicht renden,
landen en zeeën waarboven de zon
haar baan liep, alles zoals gisteren
en morgen en voorgoed.

Zo is het gebelevē, zo ziet het mij aan
telkens als ik mijn ogen niet bewaak.

DE WIJN VAN DE MOORDENAAR

Mijn vrouw is dood, nu ben ik vrij!
Niets let meer dat ik mij bezat.
Als 'k zonder cent het huis betrad,
doorsneed haar wilde krijsen mij.

Ik ben gelukkig als een vorst;
de lucht is rein, de hemel klaar . . .
Zo'n zomer hadden wij het jaar,
toen liefde ontvlamde in mijn borst!

De barre dorst die mij doorsnijdt
laat zich alleen met wijn verslaan,
zoveel als in haar graf zou gaan;
– en dat is heus geen kleinigheid:

Nadat ik haar een put in smeed,
heb 'k van de putrand elke steen
haar nagesmeten naar beneên.
– 'k Zal blij zijn als ik haar vergeet!

In naam der eden van wier zoet
geweld geen macht ons ooit ontslaat,
bereid tot een verzoeningsdaad
als in de hoogtij van ons bloed,

heb ik gesmeekt: ontmoet mij weer,
bij avond, in een donkre bocht.
Zottin! – zij heeft mij opgezocht!
Zot zijn wij allen min of meer!

Zij was, ofschoon wel moe en oud.
nog altijd mooi! en ik, ik had
haar veel te lief, 't was daarom dat
ik tot haar zei: ik maak je koud!

Niemand begrijpt mij. Kan het zijn
dat een dier stomme dronkaards ooit,
in zijn doorziekte nacht gekooid,
een lijkkleed heeft bedacht van wijn?

Dat onaandoenlijke serpent
heeft als een ijzeren gewrocht,
door hitte noch door kou bezocht,
de ware liefde nooit gekend,

met heel haar zwarte toverwinkel,
haar hellestoet van angst en schrik,
haar giftigheden, haar gesnik,
haar bot- en ketenengerinkel!

– Nu hoor ik bij geen schepsel meer!
Vanavond legt mijn dronken bast,
door vrees en wroeging onbelast,
zich languit op de aarde neer,

en ik zal slapen als een drel!
Het zware wielgeweld der brik,
hoog opgetast met steen en slik,
dat razend voertuig kan mij wel

verpletteren het schuldig brein,
of 't rijdt mij middendoor kapot,
ik heb er lak aan als aan God,
de droes of 's Heren brood en wijn!

(naar Charles Baudelaire)

INHOUD

Achtergrond	5
Afwezigheid	6
Brandgaten	7
Daar is het gebeurd	8
Alleen	9
Hand	10
Hoofden	11
Diepzee	12
Koud zweet	13
In het graf	14
Het teken	15
Holte	16
Ik ben de enige	17
In de nacht	18
Jij was er ook bij	19
Kern van stilte	20
Langer dan ooit	21
Mensen die ik heb gekend	22
Onderhuids	23
Razzia	24
Redding	25
Rivieren	26
Schemering	27
Zo is het geweest	28
Schepselen die ik heb gezien	29
Reis	30
Nacht in de bergen	31
Onder het draagvlak	32
Noorwegen	33

Tournus I	34
Tournus II	35
Eymoutiers	36
Vreemd daglicht	37
Na de reis	38
Hemels	39
Tekenschrift	40
Het dorp vecht	41
Gewoon	42
Eertijds	43
Herfst in het dorp	44
Het water	45
Golven	46
Nacht der bewaring	47
Nachtblauw	48
Midden in de wereld	49
Mannen bij avondlicht	50
Jeruzalem	51
In memoriam Gerrit Achterberg I	53
In memoriam Gerrit Achterberg II	54
Begrafenis van Gerrit Achterberg	55
Het worstelen	56
Het witte	57
Herinnering	58
Stilstaan	59
Sterfelijk heelal	60
Op de lei	61
Rondedans	62
Niemand	63

Nietszeggend	64
Nucleair	65
Gevecht met de stilte	66
Uit de werkplaats	67
Verbeten pijn	68
De hof des levens	69
Vergeefs gebaar	70
Verlossing	71
Bedtijd	72
Denk aan het dorp	73
Een hartklop lang	74
Een kind	75
Een mens	76
Verwonderd leven	77
Vluchtend geluid	78
Voor het raamgat	79
Wat er is	80
Voor de morgen	81
Zo is het gebleven	82
De wijn van de moordenaar	83